

és mindegyikük pályáját élénk figyelemmel követem. Pálffyval, azaz Hobóval két-három évente egy-egy vendéjáték alkalmával összeakadunk, megöleljük egymást, de ez a gesztus több a színházi szakmában jól ismert formalitásnál, ebbe kettőnk huszonöt éves története sűrűsödik. És valami hasonló történik, valahányszor Albu Annamarival vagy Szakács Lászlóval találkozom.

És abból is, ahogy a fiatalabbak közül Mátray Lászlóval összevillan a tekintetünk, szavak nélkül szólunk egymáshoz, a korkülönbség, az eltérő pozíciónk ellenére születik köztünk va-

lami megmagyarázhatatlan kapcsolat, amiben a vásárhelyi egyetemen folytatott beszélgetéseink emléke éppen úgy benne van, mint azok a röpké, elejtett szóváltások, amelyek egy-egy alakítás, emberi megnyilatkozása vagy egyéb kapcsán zajlottak.

Bocsárdi a megemlékezések után írt levelében így fogalmaz: „Ahogy megjelentél, azt éreztem, hogy nem múlnak az évek, hogy visszamentünk az időben. Szervesen hozzátartozol a történetünkhöz. Örülök, hogy láttad, hol tartunk most, milyen nálunk a hangulat.” Én is pontosan így érzem.

BERETVÁS GÁBOR

CSALÁDI TÜKÖR

Sam, avagy felkészülés a családi életre – Tamási Áron Színház és Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem

Nem mintha az egyik leggazdagabb színházi múlttal rendelkező erdélyi rendező ezzel nagy meglepetést okozna, de a *Sam, avagy felkészülés a családi életre* kétségkívül kísérletező kedvre utal. Ám mégis, ez esetben mintha Bocsárdi László agyának egy újabb kamrájára nyitnánk rá az ajtót. Már a tavalyelőtti *Alice*-rendezése is azt sugallta, hogy a rendező új, az eddigiektől némileg eltartó irányvonalak mentén keresgél. A *Sam...* most ezt alátámasztani is látszik.

Mindkét előadásban megfigyelhető, hogy a figyelem a fiatalok felé fordul. Az *Alice* főszerepében Korodi Janka gyereklányt játszik, a *Sam...*-ban Erdei Gábor tizenhárom éves kiskamaszt alakít. Mindkét előadásban fontos szerepet kap a gyermeki fantázia, a szürrealitás, ezt hivatott támogatni a felnagyított, elidegenítő jellegű játékmód, Bocsárdi Magor zenéje és némileg Kiss Zsuzsanna jelmezvilága is. Fontos, hogy mindkét előadás koprodukció: az *Alice...* a Tamási

Áron Színház és a sZempöl Offchestra (melynek Bocsárdi Magor is tagja) közös produkciója, a *Sam...* pedig ugyancsak a színház társulatának és a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem mesterszakos hallgatóinak együttes munkája.

Az új útírányt igazolja az is, hogy Bocsárdi Lászlót a harminchat éves Maria Wojtyszko hétköznapi problémákat boncolgató drámája inspirálta. Nem mintha a rendezőtől távol állna a kortárs vagy múlt század eleji lengyel dráma, hiszen vitt már színre Tadeusz Słobodzianek-, Gombrowicz- és Witkiewicz-darabot is. De az, hogy Bocsárdi a javarészt negyven alatti női szerzőktől közlő drámaantológiából, a Pásztró Patriciát fordításában megjelent *Polkák*ból választott magának darabot, mégiscsak figyelemre méltó. Már csak azért is, mert a fiatal Wojtyszko mai családi problémákat érintő kérdéseket tesz fel, és erre ösztönzi a korábban jobbára klasszikus darabokat rendező Bocsárdit is.

Fotó: Barabás Zsolt

Valószínű, hogy a *Sam...*-ban feszegetett témák némiképp más hangsúllyal bírnak eredeti környezetükben, a ma Lengyelországban. De számunkra legalább annyira érdekes, hogy a rendező és csapata hogyan hangolja át ezeket a jeleneteket az általuk ismert közállapotokra. Igaz, Bocsárdi László – a produkciónak nincs dramaturgia – nem tépi ki teljesen a darabot sajátos lengyel környezetéből. (Benne marad az előadásban például, hogy a főszereplőt a neve egy lengyel barokk költőhöz kapcsolja.) Bocsárdi persze elsősorban az egyetemes problémákra koncentrálna. Az előadás során érinti a párkapcsolat, az anyaság, az apaság, az emancipáció, a válás, a materializmus, az ateizmus problémaköreit ugyanúgy, mint ahogy megidéződik a vallás, a nemzeti identitás, a szociális problémák és a bevándorlás kérdésköre is.

A rendező humorral – jobbára iróniával – igyekszik fellazítani az előadás fajsúlyos témáit. A *Sam...* azonban ritkán okoz kitérő hahotát. Bocsárdi inkább a groteszk szélén billegve nevetet. Erre példa az is, hogy a főszerepet, a tizenhárom éves Samuel, becenevén Sam szerepét (a szó lengyelül egyedül jelent) a rendező a negyvenéves, egyedi testi adottságokkal bíró Erdei Gáborra bízta. Így az az elképzelés, hogy egy nagydarab férfi hitesse el a nézővel, hogy ő egy kiskamasz, már eleve jószerivel az abszurditás medrébe kell hogy terelje a színpadi történeteket. Erdei Gábor teherbírása amúgy elismerésre méltó, hiszen egy örökmozgó tizenévest alakít, szinte az egész előadás időtartamára kiterjedő aktív színpadi jelenléttel. A többi szereplőnél is tapasztaljuk, hogy a színész életkora nem egyezik meg a szereplőével. Ebből az következik, hogy többnyire maga a konkrét játék, a felrajzolt szituáció adja meg a jelenetek értelmezésének kulcsát.

Bartha József letisztult berendezési tárgyai nem vonják el a játékról a figyelmet. Az átlátszó plexibútorok szinte beleolvadnak a térbe, igazándiból jelzésértékűek. Viszont a színpad hátsó részében egy több funkciót is betöltő tükröződő felület látható. Ez a megvilágítástól függően (Bányai Tamás komoly érdeme) olykor a nézőknek mutat tükröképet, olykor a szereplőknek kölcsönöz duplex jelenléteket. Sőt, van, hogy több síkra töri szét a teret, így egyszerre több párhuzamos történet sűrűsödik egy jelenetbe. De van olyan is, hogy ez a díszletelem egy hatalmas kannabiszüveghez képét ölti fel.

Érdekes, hogy az erős zenei betétekkel (kvázi brechti songokkal) gazdagított hangos színpadi összjáték során azt tapasztaljuk, hogy a többieknél egy árnyalattal visszafogottabb az előadás egyik kulcsfigurája, Korodi Janka Violája. Nem mintha a színész nem hozna színeket, csupán arcjátéka és hangja nem annyira harsány, mint társaié. Mindenesetre feltűnik, hogy Bocsárdi nála nem törekedett sem az *Alice*-ben, sem most a karikírozásra.

Alice valós személye akkor értelmezhető volt úgy is, hogy a szürreális mesevilág ellenpontozására szolgál. A színésznőnek a *Sam...*-ban nyújtott alakítása is arra enged következtetni, hogy ezt a visszafogottságot a rendezői akarat vezérli. Ezúttal talán a szerelem szűrőjén át látott ideális lányt szerette volna imígyen megjeleníteni Bocsárdi.

Mellesleg Viola figuráját a rendező jobban kibonthatná. Hiszen háttértörténete jelen van a színpadon. Mégsem érzékelhető igazán, hogy Viola környezete hogyan is befolyásolta a fiatal lány személyiségének alakulását.

Az abszurditás világot erősíti a skizofrén hörcsögöket alakító Bocsárdi Magor és Kónya-Ütő Bence kettőse. A két szereplő a szembenálló etikai normák, illetve az optimista versus pesszista lehetőség megtestesüléseként kínál ilyen vagy olyan egérutat Sam számára. De döntenie, mintegy lassan felnőtté válva,

Mi? Maria Wojtyczko: Sam, avagy felkészülés a családi életre

Hol? Tamási Áron Színház és Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem

Kik? Erdei Gábor, Czirják Beatrix e. h., Pálffy Tibor, Fekete Lovas Zsolt, Korodi Janka, Pál Ferenczi Gyöngyi, Daragus Anna e. h., Tóth Eszter Nikolett e. h. / Szalma Hajnalka, Kónya-Ütő Bence, Bocsárdi Magor, Pignitzky Gellért e. h. / Díszlet: Bartha József / Jelmez: Kiss Zsuzsanna / Zene: Bocsárdi Magor, Kónya-Ütő Bence / Világítástervező: Bányai Tamás / Koreográfus: Bezsán Noémi / Rendező: Bocsárdi László

neki kell. Leginkább az ember vállán ülő, ellentétes tanácsokat adó anygalka- és kisördög-ábrázolást juttatják az ember eszébe.

Érdeemes odafigyelni az előadás hanganyagára is. Bocsárdi Magor zenéi és hangaláfestései jelentősen segítik a színpadi történettől való elidegenítést. A zenei repertoár elég széles skálán mozog – az elektronikus zenétől kezdve a tangóig, a gospeltől a headbangelós halandzsapunkig. Mint ahogy az is fiatalos és érdekes megoldás, ahogy a hörcsögök két konzolszerűséggel gondolat-pingpongoznak, nekem megidézve kissé a Stoppard-féle Guildenstern és Rosencrantzot (vagy fordítva).

Az előadás végig a duplán láttatással operál. Sam és Viola apját is Pálffy Tibor játssza, némileg ellentétes karakterekként mutatva be a két apafigurát. Sam apját hatásosabban ábrázolja, de ebben a szerepben többet is tölt a színpadon a színész. Az istentagadó, poszthippi, antikapitalista vagy inkább csak állandó anyagi gondokkal küzdő és azt megideologizáló figura sokszor az előadás humorforrása próbál lenni. Míg Viola hívó apját Pálffy egy kis beszédhibával igyekszik emlékeztetéssé tenni.

Hasonló kettősség jellemzi Czirják Beatrix játékát is, aki Sam anyjának megformálójaként (Viola anyját is ő játssza) viccesre veszi sztereotíp nőalakjait. Sam anyjaként, a női jogok láncdohányos élharcosaként Pálffy állandóan berzenkedő értelmiségi fickójával szépen egymásra találnak. Az ő figuráik nyújtják Erdei Gábornak a legnagyobb segítséget Sam elve-sztetésének megformálásához.

Pignitzky Gellérten hárulna még erősen ez a feladat, de az ő koszovói bevándorló Draganját, Sam anyjának a szeretőjét túl sablonosnak érzem. Ha az idegent megtestesítő alak eleinte komolyabb fenyegetést tudna behozni az előadásba, erősebben működhetne a váltás: hogy mostohaként, férfiként ő az egyedüli, aki a tizenhárom éves Sanggal törődik, és megérti őt. Mint ahogy Fekete-Lovas Zsolt Grzesiekje is erősebbre vehetné a sértettséget, amely sokszor a kamaszkori lázadó vagányok rossz családi háttérkörülményeinek a folyománya. (Ő egyébiránt vicces Grzesiek nagymamájaként.)

A jelmezeket tekintve Kiss Zsuzsanna a hörcsögök esetében találóan többretegűt, egyben vicceset alkotott, a mai tizenévesek miliójét ázsiai szimbolikával erősítve. De Shultz tanárnő szadomazo jelmeze és parókája tolakodóan maga adja el a szerepet. Így nagyban elfedi azt, ami eljátszó, Tóth Eszter Nikolett és Szalma Hajnalka között megmutathatná a különbséget.

Összességében elmondható, hogy a huszonhét jelenet összefűző *Sam...* egységes és érdekes kísérlet. De megkockázatom: nem ez az előadás lesz az, amelyet a színháztörténet Bocsárdi László kapcsán majd felemléget. Talán mert a groteszk ábrázolás mögé ritkán sikerül a hiteles mélységet is belopni. De lehet, hogy ez még csak egy út kezdete.